

Så kan kontrakt påverka kollektivtrafiken.

Nästan all lokal och regional kollektivtrafik upphandlas i Sverige idag. Det innebär att privata företag kör de bussar, spårvagnar och tåg som vi åker med. Trafikoperatörernas verksamhet regleras i kontrakt som ofta sträcker sig över lång tid. Forskning visar att kontraktens utformning kan ha betydelse för hur kollektivtrafiken fungerar i vardagen, och de påverkar både operatörernas och myndigheternas ekonomi på olika sätt.

Tre typer av kontrakt:

Bruttokontrakt

Trafikoperatören bedriver trafik som planeras av det offentliga och får ersättning för produktionskostnader. Biljettintäkterna tillfaller myndigheten. Bruttokontrakt (även kallat produktionsavtal) är den vanligaste kontraktsformen.

Forskning visar:

- Operatören kan endast optimera sin vinst genom att utföra trafiken till så låg kostnad som möjligt. Fler resenärer ökar inte vinsten, om inte detta i sin tur leder till att beställaren ökar volymen.
- Att ställa detaljerade särkrav i kontraktet är kostnadsdrivande.
- Anbudet kan bli lägre då operatörerna i högre grad vet vad som gäller och vad som kan förväntas i framtiden. Det kan innebära mindre risker för dem.

Incitamentskontrakt

Trafikoperatören får ersättning för både produktionskostnader och utifrån hur väl de når upp till de målsättningar som preciserats i kontraktet. Ibland ges också viss frihet att påverka utformningen av trafiken. Syftet är att stimulera operatören att i högre grad verka för ett ökat antal resande eller en ökad kvalitet.

Forskning visar att:

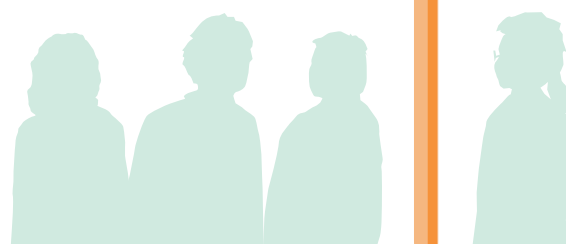
- De faktorer som incitamenten baseras på måste vara påverkbara av trafikoperatörerna. Antalet skolbarn som reser kan till exempel variera mellan årskullarna och då hjälper det inte hur ren eller punktlig bussen är.
- Både positiva och negativa incitament bör användas och de bör styra mot strategiska mål.
- Incitamentets storlek bör stå i relation till kostnaden för att få ut den.
- Kontraktet innebär ökad risk för både trafikföretaget och den upphandlande myndigheten.

Nettokontrakt

Trafikoperatören bedriver trafik och behåller biljettintäkterna samt får en fast grunder-sättning från myndigheten.

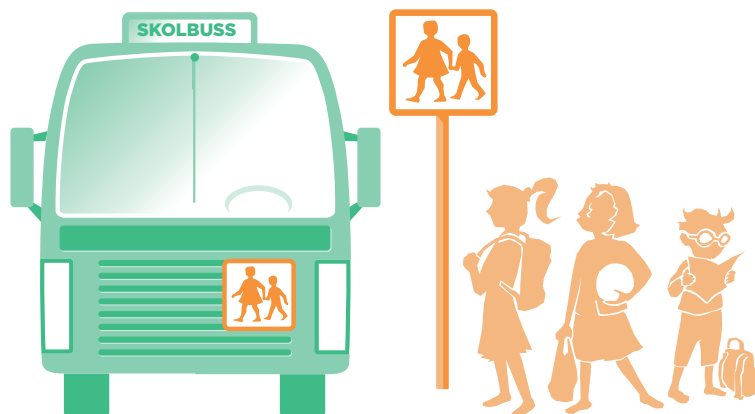
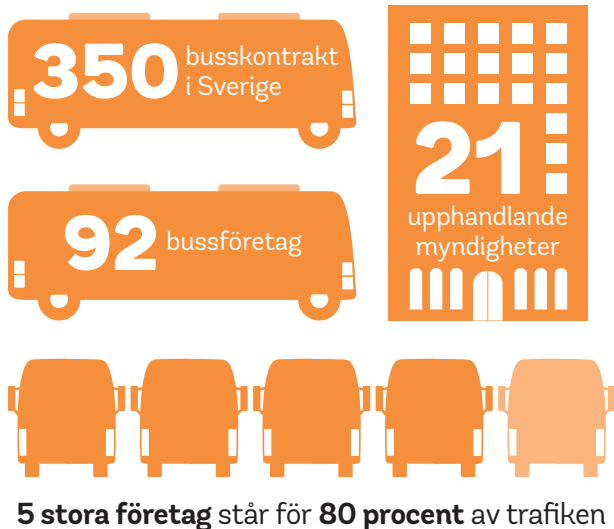
Forskning visar att:

- Trafikoperatörerna kan tjäna mer pengar men risken ökar vilket överlag kan bidra till högre anbud.
- Det kan innebära minskat resande, eftersom operatören kan påverka utbud och i vissa fall prissättning för att maximera intäkterna.

Upphandlas i konkurrens

Den nuvarande formen av konkurrensutsatt upphandling infördes i Sverige 1989. Idag upphandlas 98 procent av all busstrafik i konkurrens.

Leder kontrakten till målen?

Kontrakten har stor betydelse för kollektivtrafiken. Kontraktens utformning påverkar om samhällets mål kan nås och till vilken kostnad. I varje region finns ett regionalt trafikförsörjningsprogram som anger samhällets mål med kollektivtrafiken. Ändå speglas samhällets målsättningar inte alltid i de kontrakt som tecknas med trafikföretagen.

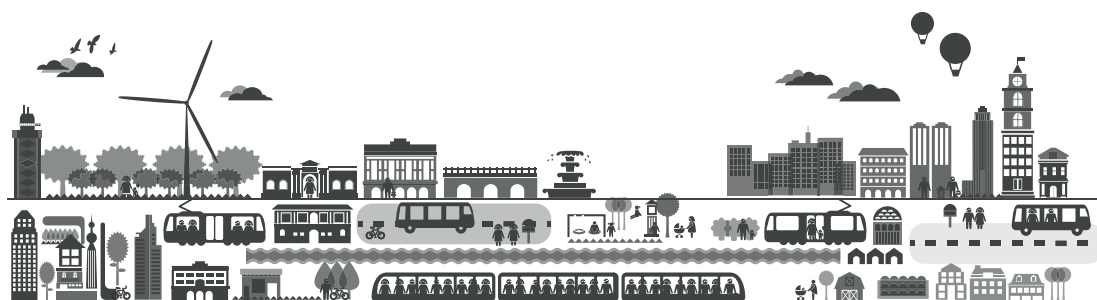
Huvudbudskap:

- Olika typer av kontrakt är bra i olika situationer. Det beror till exempel på om det går att attrahera fler resenärer genom att öka kvaliteten eller inte.
- Bruttokontrakt innebär minst frihet för operatörerna, nettokontrakt innebär mest frihet och incitamentskontrakt ligger däremellan.
- Det är viktigt att samhällets målsättningar speglas i de kontrakt som tecknas med trafikoperatörerna.

Om forskningen

Detta är en sammanfattning av rapporten "Kontraktsformer och deras inverkan på svensk kollektivtrafik" av Helene Lidestam, Anna Johansson och Roger Pyddoke. Samtliga rapporter utgivna i K2:s rapportserier finns att ladda ned på vår webbplats www.k2centrum.se. Här kan du också anmäla dig som prenumerant på vårt nyhetsbrev för uppdateringar kring ny kollektivtrafikforskning (www.k2centrum.se/nyhetsbrev).

K2 är Sveriges nationella centrum för forskning och utbildning om kollektivtrafik. Här möts akademi, offentliga aktörer och näringsliv för att tillsammans diskutera och utveckla kollektivtrafikens roll i Sverige. K2 drivs och finansieras av Lunds universitet, Malmö högskola och VTI i samarbete med Stockholms läns landsting, Västra Götalandsregionen och Region Skåne. Vi får stöd av Vinnova, Formas och Trafikverket.

Medicon Village
Scheelevägen 2, Lund
info@k2centrum.se
www.k2centrum.se

Följ oss på Facebook
och Twitter: @k2centrum